

Bymarka i vinterskrud.

Bymarka - byens lunge.

Av skogforvalter v. d. Lippe.

I VEST og sydvest for Trondheim, utover langs fjorden til Folla-foten, opover forbi Ilaberga til Gjeitfjellet og innover til Gråkallen, strekker Trondheims Bymark sig med bølgende skoglier og blinkende vann. Det er byens vidunderlig herlige utfartsterreng som ligger her like inn på murbrokkene og asfalten. Få byer i verden har vel slik herlig naturpark liggende så å si like utenfor stuedøren, om man kan bruke et så forslitt uttrykk. Det er byens vidunderlige «lunge», som ligger her like innpå, og gir byen livd mot vest, og som stadig ligger og lokker byens innvånere op til sig i hver fristund, sommer som vinter, i regn og solskinn.

Bymarka, en veritabel skogeiendom.

Ifølge statistikken over landets kommuneskoger, har Trondheims Bymark et totalareal på 30,453 dekar. Av dette areal er 18,600 dekar produktivt skogland, hvorav igjen 6700 dekar er plantet skog. Dessuten er 1800 dekar innkjøpt ved Leirsjøvassdraget.

Ganske betydelige strekninger av Bymarka er bevokset med stor, pen skog, og der er i de siste år drevet ikke så lite tømmerhugst her oppe. Man har flere steder en utmerket skogbonitet, med en fremragende produksjon pr. arealenhet. Elsterparken og andre av Bymarka plantede strekninger, regnes for nogen av de fornemste plantninger man har i landet. Som en naturlig følge av det, blev der i 1928 utlagt forsøksfelter der oppe av Statens Skogforsøksanstalt. Disse feltene har siden vært gjenstand for videnskapelige undersøkelser, og det skal vi komme nærmere tilbake til senere i denne artikkel.

Elsterparken, — eksemplet på «Å klæ fjellet».

La oss så vandre en tur under Elsterparkens mektige grankroner. De blir kraftige og velproporsjonerte de tyske edelgranene her oppe i den trønderske jorden. Ut fra et rent forstlig syn, er de jo noget kvistete, men med sin blanke, brune bark, og sine flate grener med det blågrønne baret, egner de sig ypperlig som parktrær. Når man står under disse mektige søilene, slår det en med forundring, at all denne svære skogen er plantet. Ja, det er helt imponerende, når man tar i betraktning at det var praktisk talt snaut der oppe for en god menneskealder siden. Og hvordan er det ikke nu? — Jo, svær, tømmerfør skog hvor en vender øiet. Denne skogens grønne mur, danner likesom en ramme om byen på denne kanten. — Vi vandrer hen over skogstrøets brune teppe, og ser med beundring på disse søileranke stammene som står der i rekke og geled. En myk ange av fuktig bar og harpiks strømmer imot én. — Ekte skogluft og skogstemning, her praktisk talt like inne i byen. — Og se der, farer det plutselig et rødbrunt lyn inn mellom det grønne baret. Det svaier voldsomt i nogen grener, og oppe fra en av de store granene titter et lite ekorn ned på oss. De er så nysgjerrige ekornene så. Straks etter hopper det omkring i grenene der oppe og utstøter en pussig smattende lyd. Snart er det på den ene side av stammen og titter på oss, snart på den annen. Efter en rask tur tilværs, gjør det plutselig et veldig byks ut i luften og lander velbeholden i nabogranen. Så et nytt byks til neste, og skogens lille rødbrune Tarzan er forsvunnet mellom det grønne baret.

Men la oss se litt nærmere på skogen her oppe. At trærne står slik i rekker og geled, er typisk for plantet skog. Slik plantet skog virker derfor litt kjedelig ensartet. Stammene står jo som pillarene i et tempel. Og skogbunnen består bare av brunt strø og avfall fra trærne. Den fjærer lett under foten, når man trår på den. Den ualmindelige vakre, blomsterrike skogbunnen som er almindelig for naturskogen, finner man altså ikke her. Men det er allikevel imponerende at man ved plantning kan få frem slik grov skog. Det var for 70 år siden at fire av byens borgere tok initiativet til skogens gjenreisning her ute i Ilaberga. Disse plantningene er altså siden vokset op til denne herlige parken, — en liten spiss av byens lunge, Bymarka. Klimatisk og sanitært av uvurderlig

betydning for byen vår. — Det var C. Dahl, C. L. Simonsen, Alfred Kielland og Johannes Schiøtz, som i 1871 sendte en søknad til Trondhjems Magistrat om å få begynne å plante skog der oppe. Søknaden blev innvilget samme år, og til omkostningene blev der bevilget 100 spesiedaler. Dermed var grunnen lagt til det som senere er blitt den herlige Elsterparken. —

Våren 1872 gikk så forstmester Schiøtz igang med tilplantning av Ilaberga, og efter hvert som det her blev tilplantet, gikk man igang med andre deler av Bymarka. — Da plantningene i 1896 kunne feire 25 års-jubileum, var der ialt satt ut over 1½ million planter der oppe. — Og det viste sig at plantene trivdes og vokste. — I begynnelsen fikk jo plantningene en noe hård medfart av barn og uforstandige voksne, for ikke å snakke om den skade byens havnefe som beitet der oppe forårsaket. Men efter hvert som årene gikk og skogen vokste, fikk folk mere og mere forståelse av skogens verdi, og idag kan man vel stort sett gi publikum det kompliment, at det vises adskillig pietet og forståelse overfor Elsterparkens og Bymarkas plantninger.

Men enda litt mere markakultur kunne forresten ikke skade. Appelsinskall, fettet matpapir og flaskeskår, bør ikke slenges omkring der oppe i byens herlige utfartssted. Særlig bør man huske, at sneen er en dårlig skjuler av slike forsyndelser. Når våren kommer avdekkes syndene og griner grelt imot én fra påskens solrabber og andre rastplasser, og det er en dårlig reklame for byens turpublikum.

Derfor bør alle som er glad i marka, og søker dit op, selv fungere som opsyn der oppe — derved vil meget kunne vinnes.

Som nevnt er det nu altså 70 år siden man tok til med plantningene der oppe, og nu står skogen der tett og lubben. Den luner om byen, og er et ypperlig sted for byens borgere å søke ut til, når de efter dagens slit og slep får lyst på en liten skogtur. En slik skogtur gjør både legemlig og åndelig godt. — Ja, Elsterparken, hvad gir den ikke Trondheims innvånere? — Her leker byens barn under grønne kroner, her leser mangan gymnasiast sitt artiumspensum i de lyse vårettermiddager, og når tussmørket legger sig lint mellom stammene, kan man her og der på benkene der oppe, se tett omslyngede, elskende par som sitter og hvisker om kjærlighet og

lykke. — Og lenger nede, inne mellom stammene i de tettere holtene, går der kanskje en eller annen gammel kjerring og samler sig kvist og kvas til brensel.

Ja, Elsterparken har sannelig til enhver tid tatt imot byens barn av alle aldersklasser. Hit op til dens grønne favn har de søkt, både når sinnet har vært tynget av sorger, og når det har vært jublende av glede. Og de tause granene har stått der og lyttet og lyttet, og har nynet menneskesinnet lindring med det evige sus i sine grønne kroner.

På naturparadisets tusener stier.

La oss ikke fortape oss bare i denne nærmestliggende herlige plett av Bymarka. La oss ta en veritabel rundtur i den 30,000 mål store naturligheten vår.

La oss i tankene farte litt omkring der oppe, i de fire forskjellige årstidene. — Vi går for eksempel der ute i Trollaberga en slørblå vårkveld. Oppe fra Gjeitfjellet som hever sig over oss, lyder det århanebulder og fuglelåt. Vi vandrer utover mot de koselige, blinkende vannene Tyandalsdammen og Holstdammen, vandrer gjennom duftende, vårlig skog hvor løvet slører sig grønt mot den blå vårhimmelen. Rett derute skinner den blanke fjorden imot oss og litt lenger inn kan vi skimte byen som ligger der og smiler i vårkvelden.

Eller vi ligger oppe ved Kobberdammen en sommerkveld. Rundt omkring kan man høre latter og prat fra mennesker som nyter sommeren. Solen som nettop er ved å gå ned, gyller det blanke vannet og gir det en kobberaktig glans som passer godt med navnet. Borte fra Tømmerdalen låter et ensomt trekkspill ut i kvelden og i skogliene rundt omkring fløiter måltrosten sommerens melodier.

Og når høsten luer innover heier og rabber deroppe. Det er som tender den et eneste stort bål til pris for den forgangne sommeren. Da ligger vannene der som store blanke dyreøine og skinner mot natthimmelen hvor stjernene snart blir tendt, og månen som glir stor og gul opp over åsens svarte silhuett gir billedet den rette høststemningen.

Til slutt dveler vi i tanken ved de solglitrende vinterdagene, når marka og skogen ligger der tynget av sne. Bortover Fjellsetermyrene står trærne lutende under snebyrden og leker Kittelsen-troll, og overalt mellom dem krysser skienes hvite runer. — — — Står du oppe på Gråkallen en slik solfylt og tindrende klar vinterdag, vil du bli grepet helt inn i sjelen av det bildet som ligger der nedenfor deg.

Du blir stående som fjettet og glane ut i blåen. Under dig har du Bymarkas vinterhvite naturherlighet, og like nedenfor den skimter du gjennom frostrøken fra fjorden byen som ligger og glitrer vinterhvit mot dig. — I nordøst blåner Trondhjemsfjorden innover mot Nord-Trøndelags brede bygder. I øst tegner Skarvene sine hvite konturer mot den blå vinterhimmelen. — Og langt i syd toner Trollheimens ville fjell-landskap frem i blåen. — — —

Du står der og sluker all denne naturherligheten med øinene. Sinnet stemmes til andakt, og en liten stemme innerst i sjelen begynner å hviske noget om at alt dette skal bli ditt dersom du vil falle på kne og tilbe — — — Ja, hvorfor ikke, — i en slik stund bøier sjelen gjerne kne for allnaturen og all dens herlighet. — — —

Skogproduksjon som sier seks.

Folk som går meget i Bymarka, har sikkert lagt merke til at oppe ved Helkansæter er der nogen steder hvor der er malt nummer på trærne. Det er her Det Norske Skogforsøksvesen har sine felter. Det ene feltet, som er delt i to avdelinger, ligger like bortenfor Helkansætra. Feltet er tilsammen vel 3-dekar stort. Der drives her undersøkelser over produksjon og tynning. Feltet blev som nevnt utlagt i 1932, 1935 og 1938. Dette forsøksfeltet viser et produksjonsmessig resultat som er blandt de beste i landet. Den ene avdelingen av feltet viste etter revisjonen i 1935 en totalproduksjon på hele 276,5 kbm. pr. hektar. Den annen avdelingen viste ved samme revisjon hele 305,8 kbm. pr. hektar, og da var der sogar tynnet ut ialt 35 %. Skogen på disse feltene er plantet i 1893, og man kan av disse tall se hvilken glimrende produksjon man kan opnå i løpet av bare vel 40 år når forholdene er gunstige og behandlingen riktig. De tilsvarende tall for den årlige løpende tilvekst er henholdsvis 17,0 kbm. og 16,9 kbm. pr. hektar. Til sammenligning

kan nevnes at Landskogtakseringen viser at tilveksten i de norske skoger er funnet å være 1,63 kbm. pr. år og hektar. Riktignok gjelder dette all skogmark, og der inngår veldige vidder som er vernskog og ikke produksjonsskog i vanlig forstand.

Skogforsøksvesenet har også et felt ved veien, som fører fra den gamle Bynesvei op til Helkansæter. Feltet her er bevokset med gran, sibirisk edelgran og cembrafuru. Produksjonen viser sig her å være 251,1 kbm. pr. hektar, med en årlig tilvekst av 13,5 kbm.

Til slutt har forsøksvesenet et felt like ved Gramskaret. Dette er bevokset med 36-årig sibirisk edelgran som ved revisjonen 1935 viste sig å produsere 113,1 kbm. med en tilvekst på 10,3 kbm.

Som man av dette ser, er det ikke småtterier man kan produsere i kulturskogen.

Schiøtz og Elster, plantningenes fedre.

Til sist skal vi nevne de to menn hvis navn er uløselig knyttet til Bymarkas beplantninger, nemlig forstmestrene *Schiøtz* og *Elster*.

Forstmester Johannes *Schiøtz* var født i Stavanger 1835 og døde i Trondheim 1897. Han hadde som det var almindelig dengang sin skogbruksutdannelse fra Tyskland. Han var ansatt som forstassistent i Søndre Trondhjems amt 1861—73. Det var altså da han satte igang plantningene i Ilaberga. Etter nogen år å ha vært skoginspektør ved Røros Verk, blev han ansatt som forstmester for Søndre Trondhjems og Romsdals amter fra 1876. Ved omorganisasjonen av forstvesenet i 1896 blev han skogforvalter i Søndre Trondhjems amt, en stilling han hadde til sin død.

For hans fortjenester ved beplantningen av Bymarka, reiste Trondheim kommune ham en bauta ute i Elsterparken.

Den annen av plantningenes fedre, Kristian Mandrup *Elster* var født i Namdalen 1841 og døde i Trondheim 1881. Han var også forstutdannet i Tyskland, og ansatt som forstassistent i Søndre Trondhjems amt fra 1873. Han innla sig også betydelig fortjeneste ved plantningene i Bymarka, og det er etter ham Elsterparken har sitt navn.

Ved siden av sitt forstmannsvirke var *Elster* en ypperlig forfatter, en dyp og eiendommelig dikter som døden dessverre rev bort i alt for ung alder. Hans sønn er den kjente forfatter Kristian *Elster* d. y.

Like ovenfor den nye veien Vestopparten som går i en sløife gjennom Elsterparken står forstmester *Schiøtz's* bauta. Går man der oppe en sensommerkveld, trær den store bautaen eventyraktig frem fra tussmørket, og man kan så vidt skimte glansen fra bronsemedaljongen med hans ansiktstrekk. Herfra stirrer han utover de plantningene han skapte. Og rundt omkring danner de mektige granene æresvakt om sin skaper.

Byen som ligger dernede har tendt sine tusinde lys, og mørket senker sig efter hvert tettere og tettere over Ilaberga. Nattevinden begynner å suse og hviske i trekronene. De hvisker navnet *Elster*, plantningenes annen skaper.

Ja, navnene *Schiøtz* og *Elster* og deres verk vil aldri gå av minne så lenge vinden synger sin sang i trekronene der ute i Ilaberga.

F. v. d. L.